

Ma prof. J. Raabeli. 11. 5. 29.
K. Kõderi.

Diplomitöö
392 469

TARTU ÜLILÄSKE
ÕIGUSTEADUSKONN
9. juun. 1929
№ 364
TARTU

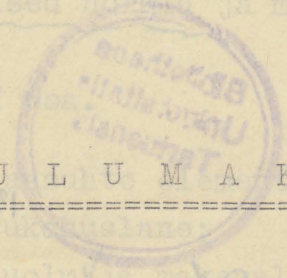
Võib arvata, et diplomaatiline
16. 5. 29
Luu

Sander L U U D

Matr.nr. 8268.

- 1. Maks. Maksi mõiste ja maksusüsteem.
- 2. Tulumaksi asend kehtivac maksusüsteemis.
- 3. Tulumaksi juriidilisi
 - a) konstitutsioonilisi
 - b) erinorme,
 - c) kaudeid norme ja määrused.

1. B [18949]

T U L U M A K S .

- 4. Maksu
- a) maksu
- b) maksu
- c) maksu

III osa.

- 5. Maksustamismenetlus:
 - a) menetlusest üldse;
 - b) maksustamisorganid;
 - c) ammendumenetlus;
 - d) tüvartusmenetlus;
 - e) otsustusmenetlus.

IV osa.

- 6. Oiguskaitse:
 - a) vaidemenetlus;
 - b) kaebemenetlus.

Lõpetatud 10. II 1929 õigs.
Aeglas Kõderi

S i s u k o r d .

T U L U M A K S

I osa

- § 1. Maks. Maksu mõiste ja maksusüsteem.
§ 2. Tulumaksu asend kehtivas maksusüsteemis.
§ 3. Tulumaksu juriidilisi alused:

- a) konstitutsioonilised normid;
b) erinormid,
c) kaudsed normid ja määrused.

II osa.

- § 4. Maksukohustussuhte elemente:

- a) maksukohuslane;
b) maksuolm^u ja maksualus;
c) maksuühik ja maksumäär.

III osa.

- § 5. Maksustamismenetlus:

- a) menetlusest üldse;
b) maksustamisorganid;
c) ammendusmenetlus;
d) tuvastusmenetlus;
e) otsustusmenetlus.

IV osa.

- § 6. Oiguskaitse:

- a) vaidemenetlus;
b) kaebemenetlus.

Kasustatud kirjandus.

- 1) Prof. J.Vaabel. Eesti riigi- maksundusõiguse põhiprobleeme. Tartu 1934.a.
- 2) Prof. A.Piip. Kaubandusõigus. Tartu 1933.a.
- 3) Eesti Vabariigi Põhiseadus.
- 4) Tulumaksuseadus.
- 5) Maksustamiskorraldamise seadus.
- 6) Administratiivmenetluse kord.
- 7) Administratiivkohtu kord.
- 8) Balti Eraseadus.
- 9) Tsiviilkohtupidamise seadus.
- 10) Riigi Teatajad 1920-1939.a.
- 11) Riigikohtu otsused 1920-1938.a.

tule seda pidada vastutasuks maksu eest. Kohustused ja kohumised laeuvad riigil seaduse alusel ilma, et see oleks seondatud maksuga. Need kohustused on riigil T U L U M A K S . suhtes, kes maksu üldse ei tasu. Seepärast ei tule riigi teeneid kodanikkude suhtes I o s a . vastutasuks, vaid riigi avalikõiguslikuks kohustusks.

§ 1. Maks. Maksu mõiste ja süsteem.

Võrreldes riigi ülesandeid kaasajal ja varemalt, näeme, et kaasaegsel riigil on sooritada palju rohkem ülesandeid kui seda oli minevikuriigil. Kaasajal peab riik hoolitsema välise kui ka seesmise rahu säilitamise eest, arendama rahvamajandust, edendama kultuuri jne. Kõik see nõuab riigilt materjaalseid vahendeid. Maksudena hangibki riik endale neid vahendeid raha näol.

Maksu all mõtleme avalikõiguslikku kohustust kanda üle riigile materjaalne hüvis raha näol vastutasuta. Eestkätt on maks avalikõiguslik kohustus, mis tekib maksukohuslase tahteta. Maksukohustuse sisuks on varalise hüvise ülekandmine riigile rahana ilma vastutasuta. Juriidiliselt loomult on maksukohustus ühepoolne kohustus, mis kaasutab ühele kohustusepoolele vaid õigustusi, teisele ainult kohustusi. Kuigi seaduse alusel lasub riigil rida kohustusi, mille sooritamiseks läheb maksust saadud raha, ei

tule seda pidada vastutasuks maksu eest. Kohustused ja koormused lasuvad riigil seaduse alusel ilma, et see oleks seondatud maksuga. Need kohustused on riigil ka säärase kodanikkude suhtes, kes maksu üldse ei tasu. Seepärast ei tule riigi teeneid kodanikkude suhtes pidada vastutasuks, vaid riigi avalikõiguslikuks kohustuseks.

Maksude liigitamisel esineb väga mitmesuguseid süsteeme. Varemalt tehti vahet maksu ja lõivu vahel. Lõiv pidi olema vastutasu ametasutisele teene eest, maks aga kohustus vastutasuta. Seda liigitust ei saa õigeks pidada. Maksu ja lõivu vahel pole tegelikult mingisugust vahet. Ei saa öelda, et lõiv oleks vastutasu ametasutisele teene eest. Mõnikord ületab lõiv mitmekordselt ametasutise teene, teinekord ei kata kaugeltki seda. Seepärast puudub alus vahetegemisel lõivu ja maksu vahel. Nii lõivu kui ka maksu sihiks on hankida riigile tulu. Ainult lõivu juures on võtmisviis teistsugune kui maksu juures.

Makse omakorda liigitab kehtiv seadusandlus otsemaksudeks ja kaudseteks maksudeks. Otsemaksud on need, kus ei esine translatsioon. Siin tasub maksu tegelikult maksukohuslane ise. Kaudsete maksude juures on maksukohuslaseks üks, tegelikult tasub maksu teine, näit. õllemaks, tollimaks jne. Ka seda vahetegemist ei saa pooldada. Kaudsete maksude hulka jääks rida iseloomulisi makse, mida oleks vaja veel omakorda liigitada.

Õnnestunumaks liigitussüsteemiks tuleks pidada prof. dr.jur. J.Vaabel'i poolt esitatud liigitust. Seda aluseks võttes võime makse liigitada: reaals- ja personaalmaksudeks. Vara- ehk reaalmaksud on seon- datud varaga, isikumaksud isikuga. Esimeste hulk on suurem teistest. Tulumaks kuulub varamaksude sarja. Reaalmaksud liiginevad maksuolmi aluseks võttes kol- meks: 1) valdus- ehk varaomamismaksudeks, 2) vara- liiklusmaksudeks ja 3) tarbimismaksudeks. Valdusmak- su juures on maksuolmaks vara evimise fakt. Siia liikkonda kuuluvad: tulumaks, kinnisvaramaks, äri- maks jne. Liiklusmaksude juures on maksuolmaks vara siirdumine ühelt isikult teisele. Siia kuulub: kingi-, -pärandi-, -kinnitusmaks jne. Tarbimismaksu hulka kuu- luvad: õlle, -tubaka, -maitseainete jne. maksud.

§ 2. Tulumaksu asend kehtivas õigussüsteemis.

Nagu eelpool mainisin, kuulub tulumaks varamaksu- de liikkonda. Tulumaksu juures on maksuolmaks isiku tulu saamine teatud ajavahemikul. Kuigi tulumaks pole nii tihedalt seondatud varaga nagu, näiteks kinnis- varamaks, tuleb seda siiski pidada varamaksuks, kuna ta on sõltuv isiku tuluhulgast. See kes ei evi mingit tulu, pole kohustatud ka tulumaksu tasuma. Varamaksu- de hulgas kuulub tulumaks valdusmaksude liikkonda, sest tulumaksu juures on maksuolmaks tulu saabumise fakt teatud ajavahemikul.

§ 3. Tulumaksu juriidilisi aluseid.

a) Konstitutsioonilised normid.

Õigusriigi alusmõtted nõuavad, et kodaniku ja riigi vahekorrad oleksid normeeritud. Kodanikku võidakse kohustada vaid niipalju, kui seda õiguskord lubab.

Tulumaksu normatiivse allikana tuleks mainida eelkõige Põhiseadust,¹⁾ mis püstitab põhimõtteid maksustamiseks. Põhiseaduse § 3 lausub, et riigivõimu ei saa keegi teostada muidu; kui vaid Põhiseaduse ja sellega kokkukõlas olevate seaduste alusel. Edasi määrab Põhiseaduse äsjamainitud paragraaf, et Põhiseadus on vankumatuks juhteks riigiorganitele nende tegevuses. Makse ja koormusi käsitab spetsiaalselt Põhiseaduse § 29. See määrab, et ühtegi avalikku maksu ega koormust ei saa kodanikule lasutada muidu kui vaid seaduse alusel. Neist sättest järgneb, et kodaniku maksustamiseks peab alati olema seaduslik alus. Muidu ei saa tekkida maksukohustust. Maksukohustus ei või kunagi põhineda ei taval ega ka määrusel. Niipea, kui kaotab kehtejõu seadus, ükskõik missuguste faktorite toimel, ei saa enam kodanikku selle alusel maksustada. Et maksustamine peab alati toimuma seaduse alusel, seepärast ei tohi maksuseadusi laiendavalt tõlgendada, sest siis ei põhineks maks enam seadusel, vaid maksustaja isiklikul arusaamisest seadusest. Maksukohustus ei saa kunagi tekkida

1) Eesti Vabariigi Põhiseadus RT 37,71,590.

ka ei määruse ega tava alusel. Määrustega võidakse sättida küll maksustamiskorda jne., kuid maks peab alati põhinema seadusel. normaalõiguslikud normid, mis Veel järgneb põhiseaduse mainitud sättest, et maksukohuslasel peab olema võimalus kontrolli teostada selle üle, kas maksustamiskorraldus on kõigiti seaduspärane, peab esinema õiguskaitse. Sest mis sääl, kus nõutakse, et haldusorganid peavad käituma seaduspäraselt, peab paratamatult esinema ka õiguskaitse, kes sunnib haldusorganeid teotsema legaliteedi printsiibil.

Seoritusmenetluses tuleb vahet teha vabatahtliku maksu b) Erinormid. aitmise ja sunnisooringu vahel. Normidega on reguleeritud just sunnisooring, Erinormidena, mis tulumaksu sätivad, tuleb eelkõige mainida Tulumaksuseadust¹⁾. T.M.S. tuleb kohelda kui lex specialist, mis oma õigusjõult on tugevam teistest normidest. Muid norme tuleb käsitada, kas siis, kui T.M.S. tehakse selleks vastav viide või subsidiaarselt tühikute täitmiseks. Viimasel juhul ei tohi kasutada selliseid norme, mis ristuksid maksustamise alal kehtivate normidega.

1) Tulumaksuseadus RT 20,63/64,184; 22,78,43; 24,149,94; 32,1,2; 32,29,239; 34,46,403; 35,27,237; 35,33,277 II; 36,15,107; 37,15,116 IV; ja 37,91,742.

Järgnevateks tulumaksu sättivateks normideks tuleb pidada Maksustamiskorraldusseadust¹⁾. Siia on koondatud peamiselt formaalõiguslikud normid, mis käsitlevad maksustamisasutiste ülesehitust, pädevust, maksustamise dünaamikat jne. Maksustamismenetlust sättivaks seaduseks tuleb pidada just M.K.S. Subsidiaarselt võidakse kasutada ka Administratiivmenetluse seadust²⁾. Viimast tuleb rakendada vaid M.K.S. tühikute täitmiseks. Maksutrahvide määramisel lisaks Maksustamiskorraldusseadusele, tuleb käsitleda ka Maksukaristuse seadust³⁾ (M.Kr.S.).

Sooritusmenetluses tuleb vahet teha vabatahtliku maksustamisotsuste täitmise ja sunnisooringu vahel. Normidega on reguleeritud just sunnisooring, mis toimub Administratiivsissenõude seaduse⁴⁾ alusel.

Õiguskaitse alal esineb normatiivse allikana Administratiivkohtu kord⁵⁾.

1) Maksustamiskorralduse seadus RT 32,1,1; 32,91,698; 34,55,477; 36,27,171; 36,92,726.

2) Administratiivmenetluse seadus RT 36,4,25.

3) Maksukaristuste seadustik RT 34,88,717 ja 35,9,81 II

4) Administratiivsissenõudmise seadus RT 32,2,15; 32,11,91; 36,29,189; 37,52,466.

5) Administratiivkohtu kord RT 19,10,23; 29,16,110; 32,17,127; 34,29,257.

c) Kaudsed normid ja määrused. Valitsuse ja
Majandusministrile.

Kaudse allikana tuleks kõigepäält mainida Balti eraseadust (BES). Eraõiguse normide alusel tuleb määratleda maksukohuslase elukoht, vara omandiõigus, vara siirdumine ühelt isikult teisele jne. Vähem leiab rakendamist Tsiviilkohtupidamise seadus. Seda tuleb kasutada peamiselt Administratiivkohtukorra täiendamiseks ja sunnisooringul Administratiiv sissenõude seaduses esinevate tühikute täiendamiseks. Vähe leiab kasutamist Kriminaalseadus ja Kriminaalkohtupidamise seadus.

Kaubandusõigus kui ka Rahvusvaheline õigus leiab laialdsemat käsitamist kui äsjamainitud õigusharud. Kaubandusõiguse alusel tuleb ära määrata laevade riikkondsus, ettevõtete riikkondsuse määramine jne. Pääle nende tuleb tulumaksu määramisel kasutada veel norme teistegi õigusharude alalt, mida siinkohal käsitada ei saa.

Kaudse allikana tuleks võtta ka Riigikohtu otsuseid. Nende käsitamisel peab alati jälgima kas otsus on kokkukõlas normidega. Juhul, kui otsusega pole seadust ⁿintepredeeritud, vaid see osutub mõne õigusnormi muutmiseks, ei tohi seda kasutada, sest Põhiseaduse järgi on Riigikohtul mitte seaduse muutmise õigus, vaid ainult seaduse seletamine.

Määrusi tulumaksu alal esineb peamiselt maksustamismenetluse sättimiseks. Määrusandluse õigus

maksustamise alal kuulub Vabariigi Valitsusele ja Majandusministrile.

Nagu eelpool käsitasin, võidakse määrustega normida maksustamiskorda, andmete kogumist jne. Ei saa kunagi aga lähetada selliseid määrusi, mis looks uusi makse, kaotaks kehtivaid või muudaks maksu sisu, tehes seda suuremaks või vähemaks. Kõik sellised määrused on contra legem, mida ei saa kunagi rakendada.

Õigusaadressaadinna tulumaksu juures esineb riik, kohustusaadressaadinna aga maksukohuslane isik.

Maksukohuslasi normeerib E.M.S. § 1, mis isandub, et tulumaksu alla käivad kõik füüsilised ja juriidilised isikud, kellel on Eesti Vabariigi piires misisuguseid tuluvallikaid. Välismaa ettevõtteid, kellel on õigus Eestis teostada, maksustatakse selle tulu järgi mis saadunud Eestist. Sisemaa asutised, kel osakonnad välismaal, peavad maksta tulumaksu nii sellelt tulult, mis saadunud Eestist kui ka sellelt, mis saadunud välismaa osakonna kaudu¹⁾ õigikohus-

1) Tulumaksuseaduse § 1 mõrkus. RT 20, 53/54, 134.

II o s a.

§ 4. Maksukohustussuhte elemente.

a) Maksukohuslane.

Maksukohustus on juriidiline suhe, mis tekib kahe õigussubjekti vahel. Ühel pool esineb riik, teisel pool maksukohuslane. Maksukohustus on avalikõiguslik kohustus. Riik kui õigusaadressaat pole mitte üksnes õigustatud maksu määrama ja sisse nõudma, vaid ta on ka selleks kohustatud. Seega ta erineb eraõiguslikust kohustusest, kus kreditoril on vaid õigustus nõuda kohustuse täitmist, pole aga mingit kohustust selleks.

Õigusaadressaadina tulumaksu juures esineb riik, kohustusaadressaadina aga maksukohuslane isik.

Maksukohuslasi normeerib T.M.S. § 1, mis lausub, et tulumaksu alla käivad kõik füüsilised ja juriidilised isikud, kellel on Eesti Vabariigi piires mingisuguseid tuluallikaid. Välismaa ettevõtteid, kellel on õigus Eestis teotseda, maksustatakse selle tulu järgi mis saabunud Eestist. Sisemaa asutised, kel osakonnad välismaal, peavad maksma tulumaksu nii sellelt tulult, mis saabunud Eestist kui ka sellelt, mis saabunud välismaa osakonna kaudu¹⁾. Riigikohus

1) Tulumaksuseaduse § 1 märkus. RT 20,63/64,184.

on seletanud, et ka füüsilisi isikuid tuleb maksustada välismaalt saabunud tulu eest, kui tulu kättesaamine toimub Eestis.¹⁾ Seda seisukohta ei saa seaduspäraseks pidada. Seadus määrab selgesõnaliselt, et füüsilisi isikuid maksustatakse vaid siis, kui nende tuluallikas oli Eestis. Lihtsat tulu kättesaamist ei saa pidada veel tuluallikaks, vaid tuluallikas on ikka see, mis annab perioodiliselt tulu. Seepärast pole alust nende isikute maksustamiseks, kelle tuluallikas on väljaspool Eestit, kuid tulu kättesaamise moment langeb Eestile.

Isikud, kes elavad väljaspool Eestit, kuid omavad tuluallikaid Eestis, käivad tulumaksu alla sellelt tulult, mis saabus Eestis.²⁾ Ka eksportöörid, kes realiseerivad Eestist ostetud kaupu välismaale, kuuluvad tulumaksustamisele, sest siin ei saa tulu tekkimise kohaks pidada välismaad, vaid Eestit, sest siin on tegemist äritegevusega, mille lüliks on nii ostmine kui ka müümine. Tähtis on vaid äri asukoht, mis määrab ära tuluallika asukoha. Asub see Eestis, siis on ka tuluallikas säälsamas.³⁾

1) Riigikohtu adm. osak. otsus nr.332 - 1926.a.

2) Võrdle Riigikohtu adm.osak. otsus nr.21 ja 22 1927.a.

3) Võrdle Riigikohtu adm.osak. otsus nr.184 - 1930.a.

Surma korral tuleb maksustada pärandustompu samadel alustel nagu kadunud ennastki oleks maksustatud. Pärandustompu tuleb maksustada niikaua, kuni pärand on vastu võetud pärijate poolt.

Maksukohuslase vanus ei evi tulumaksu juures mingit juriidilist efekti. Samuti pole oluline isiku tervisline seisund. Maksukohuslane on iga füüsiline kui ka juriidiline isik, kel on mõnesugune tuluallikas Eestis.

Seadus teeb ka eksklusiive maksukohuslaste suhtes. T.M.S. § 2 loendab neid, kes ei käi tulumaksu alla. Tulumaksu alla ei käi: 1) välisriikide akkrediteeritud esindajad, nende pereliikmed, saatkondade ametnikud ja teenijad, kui need pole Eesti kodanikud. Samuti ei kuulu tulumaksustamisele välisriikide kindralkonsulid, konsulid, viitsekonsulid ja konsulaaragendid. See kergendus on vastastikune. Ta on kehtiv vaid selle riigi suhtes, kes meie esindajale annab samasuguseid soodustusi.

See, keda lugeda akkrediteeritud isikuks, keda saatkondade ametisikuteks, määrab ära rahvusvaheline õigus. Konkreetselt saab seda ära määrata tulumaksustamisel nimekirjade järgi, mida annab välja Välisministeerium, kus mainitakse saatkondade ametisikuid.

Ka pereliigete määramine võib tekitada raskusi. Siin võib tekkida küsimus, kumma maa seaduse alusel

määrata perekonna mõiste, kas meie või selle maa seaduse alusel, kelle saatkonna ametisikuga on tege- mist. Perekonna mõisted võivad suuresti erineda mit- mes riigis. Seepärast võib siin tekkida konflikte.

Selles küsimuses tuleks meil käia Balti Eraõigu- se sissejuhatavate artiklite kohaselt, mis käseb ra- kendada lex domicilii't, s.o. asukoha õigust. Muidu- gi võidakse selles küsimuses teha erandeid rahvus- vahelise viisakuse alusel, sest maksuamet võib kasu- tada eelmainitud nimekirja, mille koostab Välismi- nisteerium, kuid kehtiva õiguskorra järgi talitades, tuleks perekonna mõiste määrata meie seaduste alusel.

Kui säärastel isikutel on Eestis kinnisvarasid, ettevõtteid, mis annavad tulu, tuleb nendelt tuludelt määrata tulumaks. Tulumaksu alla käivad igasugused summad, mis nad on saanud Eesti Vabariigi kassast kas ülalpidamise-, pajuki- või abirahadena.¹⁾

2) Tulumaksu alla ei käi samuti riiklikud asu- tised, mida peetakse ülal riigikassa kulul ja oma- haldused. Aga kui sellistel asutistel või omahaldus- tel on mõnesugused ärilised ettevõtted, mis annavad tulu, siis kuuluvad nad maksustamisele ettevõttest saabunud tulude osas.²⁾

3) Maksust on vabad ettevõtjate koondised, mis loodud tööliste ja teenijate vastastikuseks kind- lustamiseks, samuti asutised, mis vastastikuseks

1) Tulumaksusead. § 2 p.a märkus.

2) Võrdle Riigikohtu adm.osak. otsus nr.502-1927a.

abiandmiseks, nagu haiguse, matuse, pensioni jne. alal.

4) Asutised, mis loodud kunsti, teaduse või heategevate sihtide taotlemiseks, ei kuulu maksustamisele. Kui sellised asutised evivad mõnesuguseid ärilisi ettevõtteid, tuleb neid maksustada üldistel alustel ärist saabunud tulu osas.¹⁾ Oluline pole, kas asutis kasutab ärist saabunud tulu heategevaks, kunstiliseks või teaduslikuks otstarbeks või mujale. Maksustamisel on oluline vaid see, et tulud on saabunud ettevõttest.

5) Tulumaksust on vabad ühistegelised tootmisühingud põllumajanduse alal, nagu: piima, kartuli, pulli, kuldi, turba, masina- jne. ühingud. Muud ühistegelised ettevõtteid on maksuvabad ainult siis, kui nende tulu, mis allub maksustamisele, ei ületa 400 krooni. Ületab aga tulu selle määra, tuleb neid maksustada üldistel alustel. Kõik teised ühistud kuuluvad maksustamisele, samuti füüsilised ja juriidilised isikud, kelle suhtes pole seadus teinud eksklusiive. Isiku tervisline seisund, töövõimetus, vanus jne. ei evi tulumaksu juures mingit tähtsust. Iga isik, kel aasta vältel on olnud mõnesugune tulu kuulub maksustamisele.

1) Tulumaksuseaduse § 2 p. e. märkus.

b) Maksuolm ja maksualus.

Maksukohustus kui juriidiline suhe, saab tekkida teatud faktide alusel. Neid fakte, mis tingivad maksukohustuse, nimetame maksuolmadeks. Ese aga, millele maks määratakse, on maksualus. Mõne maksu juures need elemendid erinevad, mõne maksu puhul aga langevad kokku. Näiteks tollimaksu juures on maksualuseks kaup, maksuolmaks aga kauba liiklus üle tollipiiri.

Tulumaksu juures langeb maksuolm kokku maksualusega. Nii maksualuseks kui ka maksuolmaks on tulu omamine aasta kestel. Maksuperioodiks on mitte eelarveaasta, vaid kalendriaasta.

T.M.S. § 3 alusel tuleb maksustamisel tuluks lugeda igasugune tulu, mis eelmise aasta kestel siirdus maksukohuslase majandusse. Tulu hulka kuuluvad sissetulekud rahalistest kapitalidest, kinnis-, vallasvaradest, igasugustest ettevõtetest, teenistusest, töötasust, elukutselisest isiklikust, ärilisest või mõnest muust tulutoovast tegevusest. Tulumaksu alla käib igasugune isiku tulu olgu see saabunud ükskõik missugustest allikatest.

Kuid seadusvastastest allikatest saabunud tulu ei saa maksustada, sest seadus käsitab ikka legaalseid allikaid. Näiteks salakauba veost saabunud tulu ei tule maksustada ei äri- ega ka tulumaksuga.¹⁾

1) Riigikohtu adm.osak. otsus nr.191 - 1925a.

Samuti ei saa tuluks lugeda raha, mis ametniku poolt aasta vältel seadusvastaselt omastatud ametasutiselt. Kõiki selliseid sissetulekuid, mille eest on isik vastutav kohtulikult ja mida temalt saadakse tagasi nõuda, ei tule tuluks arvata.

T.M.S. § 4 alusel ei arvata maksustamisele kuuluva tulu hulka: 1) Sõjaväelaste poolt tegelikus sõjaväeteenistuses olemise aja eest riigilt saadud teenistustasu rahas ja natuuras.

2) Ei kuulu maksustamisele perepea poolt saadav abiraha, mis antud pereliigete kasvatamiseks. Ka muud abirahad, mis pereliikmed saavad perepealt, ei kuulu maksu alla, kui need on maksustatud juba perepea tulu hulgas. Kui näiteks, ülikoolis õppiv poeg saab isalt igakuuset toetust ja pääle selle veel perioodiliselt makstavat stipendiumi, kuulub ta tulumaksustamisele vaid stipendiumi osas.¹⁾

3) Tulud, mis saabunud pärandusest ja kindlustustest ei kuulu maksualuse tulu hulka, kui need ei esine perioodiliselt. Kuid, kui need saabuvad perioodiliselt, tuleb sääraseid sissetulekuid lugeda tuluks ning maksustada üldistel alustel. Ühekordset summat, mis saadud kas vara või elukindlustuse eest, ükskõik, mis ohu vastu, ei kuulu maksustamisele.

1) Võrdle Riigikohtu adm. osak.otsus nr.52 - 1928a.

4) Vara omandamisest ja võõrandamisest saadud summad ei kuulu maksustamisele, kui need pole sooritatud ärilise sihiga. Seepärast ei saa maksu arvutamisel tulust maha arvata neid kahjusid, mis saadud vara omandamise või võõrandamise toimele, olgu vaid siis, kui kahju oli tingitud äritegevusest. Vastavalt sellele ei tule tuluks lugeda sissetulekut, mida maaomanik saab metsa müügist, sest see on tulu, mis saabub vara võõrandamise toimele.¹⁾ Toimub aga metsa ostmine ja müümine ärilise sihiga, kuulub see maksustamisele.

5) Edasi ei kuulu maksu alla summa, mis makstud laenuksantud võla tasumisena, välja arvatud need summad, mis eelmistel aastatel on tulust kustutatud kui lootuseta võlad.

6) Tulumaksu alla ei käi ka võidud, mis saadud võidulaenupäberitelt.

7) Ei kuulu maksu alla osa- ja liiknemaksud: ühistegelistes laenuasutistes, seltsides ja ühiseskonnades kelle ülesandeks on aidata oma liikmeid toorainete ja töövahendite soetamisel, saaduste ümbertöötamisel, turustamisel jne., kinnis- kui ka vallasvara kasutamisel ja väärtustamisel; tööühisustes ja artellides; tarvitajate ja nende sarnastes majanduslikkudes ühiseskonnades.

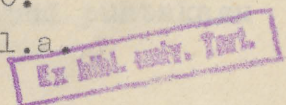
1) Riigikohtu adm. osak. otsus nr.26 - 1927.a.

8) Invaliidide pajukid, pensionid ja abirahad ei kuulu maksustamisele. Siin võib raskusi tekitada invaliidsuse määramise moment. Kuis seda määrata? Kas lugeda invaliidiks isikut, kes kaotanud tööjõust üle 50% või peab see määr olema suurem. Hoolekandeseaduse¹⁾ § 97 alusel loetakse invaliidiks isikut, kes kaotanud tööjõust üle 60%. Seda normi tulebki rakendada invaliidsuse määramisel. Kuid sõjainvaliide ei tule normeerida selle seaduse alusel, vaid sõjainvaliidid on üksnes need, kes on saanud invaliidiks sõjas²⁾. Kui isik, kes sõjategevusest on küll osa võtnud, kuid invaliidsus pole saabunud sõjas, vaid hiljem, olgugi, et sõda võis seda kaudselt põhjustada, ei tule sellist isikut lugeda sõjainvaliidiks.

9) Lõpuks ei kuulu maksualuse tulu hulka nende isikute tulud, kes ei oma Eestis asu- ega elukohta, Eestis teotsevatele aruandvatele kaubandus- või töandusettevõtetele laenatud rahadelt, kui nad kuuluvad maksustamisele Otsemaksude seaduse § 614²⁾ põhjal. Tulu arvutatakse kalendriaasta järgi. Aga, kui mõnes ettevõttes ei lange tegevusaasta kokku kalendriaastaga, loetakse tuluperioodiks viimast tegevusaastat enne tuludeklaratsiooni esitamist (T.M.S. § 6).

1) Hoolekandeseadus RT 25,120/121,80.

2) Riigikohtu adm.ots. nr.589 - 1931.a.

Isiku tulu hulka loetakse igasugune tulu, saabu-
gu see ühest või mitmest allikast. Oluline pole ka,
kas tulu on saabunud rahas või naturaälväärtustes.
Tulu arvutamisel tulevad naturaalsed väärtused hin-
nata rahale nende tegeliku hinna alusel.

Tulud, mis pidid siirduma maksukohuslase majan-
dusse, kuid jäid sisse nõudmata, tuleb arvata tu-
luks, näiteks, töötasu, mis teenitud, kuid kätte
saamata, samuti väljamaksmata summad aktsiatelt,
osatahtedelt jne.

Üldtulust lubatakse maha arvata eelkõige need
otsesed kulutised, mis paratamatult on seondatud
tulu saavutamiseiga. Käitiste ja ettevõtete tulust
lubatakse maha arvata mitmesuguseid kulutisi, mida
üksikasjaliselt ei käsitata, kuna see paisutaks töö
laiaks.

T.M.S. § 19 alusel arvatakse maha isiku üldtu-
lust: protsendid maksukohuslase võlgadelt, kuid
mitte võla kustutussummasid, maksud, mida maksuko-
huslane maksis maksuperioodil seaduse, testamendi,
kohtuotsuse või notariaalleppe alusel sundkohustus-
tustena; maksud enese ja pereliigete eest pensioni,
haiguse, matuse või kindlustuskassadesse. Kui tulu
ärast määratakse kindlaks ärimaksu andmetel, ei tu-
le siin maha arvata laenudelt tasutud protsente,
sest need võlaprotsendid on arvestatud puhtakasu
arvutamisel.¹⁾

1) Võrdle Riigikohtu adm. otsus nr.17,45 - 1929.a.
ja 243 - 1930.a.

Palgalistel arvatakse üldtulust maha 20%, kuid kogusummas mitte üle 600 krooni. Juriidiliste isikute juures ei saa teha säärast mahaarvamist. Palgamaa tuludest, mis antakse metsaametnikkudele või ka teistele kasutada, ei tule maha arvestada 20%, vaid tulu maast arvestatakse üldalustel.¹⁾

Kehtiv tulumaksuseadus jätab maksuvabaks elatismiinimumi. Vastavalt sellele määrab T.M.S. § 22, et maksust on vabad tulud linnades: abielulistel kuni 900 krooni, vallalistel kuni 600 krooni. Mujal on need normid 600 ja 400 krooni. Kui abielupooled elavad lahus ning neid maksustatakse eraldi, tuleb nende kohta rakendada norme, mis käivad vallaliste kohta.

Isiku tulusummast arvatakse maha iga pereliikme kohta kes alla 17 või üle 60 a. vanad ja kes maksukohuslase ülalpidamisel, linnades 300 krooni, mujal 200 krooni. Kui pereliikmed käivad koolis või õpivad ametit, tuleb mahaarvamisi teha kuni 20 aasta vanuseni.

Pereliigeteks pääle nende, keda T.M.S. § 22 märkus mainib, tuleb lugeda veel neid, kelle suhtes on eraõiguse alusel maksukohuslasel alimentaarkohustus.

Tulu, mis jääb järele pääle eelmainitud mahaarvamisi, on maksualus ning kuulub maksustamisele.

1) Riigikohtu adm. otsus nr.319 - 1936.a.

c) Maksuühik ja maksumäär.

Maksustamise üks põhinõudeid on, et maks vastaks isiku maksuvõimele. Et seda saavutada, tuleb selleks rakendada mitmesuguseid tehnilisi menetlusi. Üks säreid on maksualuse jagamine maksuühikutesse. Mõne maksu juures on aluse jagamine ühikutesse vajalik lihtsalt maksu määramiseks. Tulumaksu puhul aga jagatakse maksustatav tulu kui maksualus ühikutesse, et määrata maksu vastavalt isiku maksuvõimele.

Maksuühiku all mõtleme osa maksualusest, millele määratakse maksumäär, näiteks tollimaksu puhul meeter, kilogramm, tükk jne. Maksumäär aga on arvühik, mis määratakse ühele maksuühikule.

Kehtiv tulumaksuseadus tunneb 13 maksuühikut. Iseloomulik tulumaksu juures on see, et iga maksuühiku jaoks on ise maksumäär. Maksumäär kõigub 5% ja 36% vahel, olenedes isiku tulu suurusest. Maksu arvutamisel tuleb võtta isesugune protsent igalt ühikult eraldi ning saadud summad kokku moodustavad isiku tulumaksu.

Maksumäär on progressiivne. Ta kasvab tulu suurenemisega igalt ühikult. Kuni 6000 kroonini on maksuühikuks tuhat krooni, millest alates see suureneb.

Aruandvates ettevõtetes tuleb maksusumma arvutada nii, et see ei tõuseks üle 20% maksustatavast tulust (RT 34,46,403), kuigi ühikutesse jagamisel ja üldalustel arvutamisel võiks maksusumma osutada suuremaks.

Säärane keerukas arvutus on rakendatud päämiselt seepärast, et maksu määrata õiglaselt, vastavalt isiku maksuvõimele. Kel tulu väiksem, maksab üldiselt ka väiksema protsendi oma tulust. Kuigi suurema tuluga maksukohuslased tasuvad esimeselt maksuühikult võrdselt teistega, suureneb see protsent järgnevalt ühikult, seega suurema tuluga isikud üldkokkuvõttes tasuvad tulusummalt suurema protsendi kui madalama tuluga maksukohuslased.

Põllumajandusest saabunud tulu arvutamise suhtes on erand, sinne tulu arvutatakse puhtakasurublade alusel, võttes tuluks näiteks 1935.a. 4 kr. puhtakasurublalt (RT 35,109,900).

III o s a. haldusorganid.

§ 5. Maksustamismenetlus.

a) Menetlusest üldse.

Õigusriigi põhikord nõuab, et haldusorganid käituk-
sid seaduspäraselt. Ei tohi esineda suvalisust nende
tegevuses, olgu vast siis, kui see osutub möödapääse-
matuks. Maksustamise alal nõuab Põhiseaduse § 29, mi-
da käsitasin eespool, et ühtegi avalikku maksu ega
koormust ei saa kodanikule peale panna muidu kui vaid
seaduse alusel. Esimeseks maksustamise nõudeks on sea-
duse alus. Seaduse puududes ei saa kedagi maksustada.
Edasi nõuab kehtiv õiguskord, et maks määratakse ob-
jektiivselt, vastavalt isiku maksuvõimele. Et objek-
tiivset maksustamist tagada, nõuab kehtiv Maksustamis-
korralduse seadus (M.K.S.) § 54, et maksustamisel ei
kogutaks mitte üksnes neid andmeid, mis kõnelevad
maksukohuslase kahjuks, vaid ka neid, mis ta kasuks
kõnelevad. Sama seaduse § 60 sätteil tuleb maks mää-
rata kõigil olelevail andmeil, ning arvestada ühepal-
ju nii riigi kui ka maksukohuslase huve.

Nii peab maksustaja maksu määramisel talitama
suvatult, arvestades ühepalju mõlemapoolse huvidega.
Et objektiivsust tagada, peab maksustamine toimuma
kindla korra järgi, mida hakkame vaatlema järgnevalt.

b) Maksustamisorganid.

Vaadeldes maksustamise norme, näeme, et nende vahel esineb sisulisi erinevusi. Üks osa norme sätib organeid, kelle kaudu toimub maksustamine, nende pädevust ja maksustamise korda jne. Neid norme nimetame formaalõiguslikeks normideks, kuna nad loovad vaid eeldusi maksustamiseks. Teine liik norme, mis käsitlevad maksuelemente, nagu subjekte, olmasid, maksualuseid jne., on materjaalõiguslikud normid, kuna nad käsitlevad maksu ennast.

Formaalõiguslike normidena, mis sätivad maksustamisorganeid tulumaksu juures, tuleb käsitada eestkätt neid norme, mis esinevad Tulumaksu seaduses endas, lisaks nendele M.K.S. esinevaid norme.

T.M.S. § 24¹ alusel tuleb tulumaksu asjade ajamiseks luua valla- ja alevi tulumaksukomisjonid. Valla ja alevi tulumaksukomisjonid koosnevad valla või alevivanemast, kes on komisjoniesimeheks, sekretärist ja kolmest liikmest, kes valitakse üheks aastaks.

Valla- või alevi tulumaksukomisjoni tegevus kannab eksekutiivset ja konsultatiivset loomujoont. Maksustamiskorraldusi ta ei tee. Tulumaksu määrab tulumaksukomisjon, kes luuakse M.K.S. § 9 alusel. Komisjon koosneb esimehest ja 3 kaasistujast. Esimeheks on kas maksuinspektor, tema puudumisel abiinspektor või Maksude talituse direktori poolt selleks määratud ametnik.

Komisjonid liiginevad linna-, maa- ja segakomisjonideks. Igasse komisjoni määrab Kaubandus-Töõnduskoda ühe esindaja maksumaksjate huvide kaitsjana.

Teise kaasistuja ühes asetäitjaga maa- ja segakomisjoni määrab Põllutöökoda isikute hulgast, kes vastavad seadusnõuetele, on õigus võtta osa Põllutöökoja valimistest ning maksavad tulumaksu põllumajandusest saabunud tulude alal.

Kolmanda kaasistuja maakomisjonidesse valib maa- volikogu kodanikkudest, kel hääleõigus ja kes maksavad tulumaksu, mis saabunud kas palga või vabakutselise teenistuse tuludest.

Kolmanda kaasistuja segakomisjonidesse ja linna- komisjonidesse valib selle linna volikogu, kus asub komisjon. Valida saab kodanikke, kel hääleõigus ja kes tasub tulumaksu tulult, mis saabunud teenistusest, vabakutselisest tegevusest või kinnisvarade kasutamistest. Kõik kaasistujad kõikidesse komisjonidesse valitakse 1.aastaks.

Aruandvaid ettevõtteid maksustab tulumaksuga äri- maksukomisjon, keda sel puhul täiendatakse ühe liikme võrra.

Kogu asjaajamine ja asjade ettekandmine lasub esimehel. Tema ülesandeks on ära määrata koosoleku aeg, päevakord jne. ning sellest teatada liigetele. Komisjon on otsusvõimne, kui on koos: kolmeliikmelises komisjonis - kõik liikmed, neljaliikmelises komisjonis -

kolm liiget. Komisjoni istungid on kinnised. Asju ki,
otsustatakse lihthäälte enamusega. Häälte pooleks-
langemisel on otsustav esimehe hääl.

Esimehel on õigus seisatada otsust, mis vastu
võetud komisjoni poolt. Säärane otsus tuleb saata
Maksu Peakomiteele lahendamiseks 7 pv. vältel

(M.K.S. § 13).

c) Ammundusmenetlus.

Selleks, et maksu määrata, on vaja väga mitme-
suguseid andmeid. Tulumaksu määramiseks on vaja and-
meid isiku tuluallikate, tulusuuruse, seaduslike
mahaarvamiste jne. kohta. Nende andmete kogumist ehk
ammutamist nimetamegi ammundusmenetluseks. Ammundus-
menetluse kestel kogutakse üldisi andmeid ega selgi-
tata konkreetselt, kelle kohta need käivad, mis alli-
katest saabunud ja kas need vastavad tõele. Sel menet-
lusjärgul kogutakse vaid andmeid.

T.M.S. § 41² alusel kohustuvad kõik isikud, kel
läinud aastal oli mingisugune tulu, esitama tuludekla-
ratsiooni 1.veebruariks, avalikult aruandvad ettevõt-
ted aga 15.maiks. Deklaratsioonid tulevad esitada:
valdades ja alevites tuluhindamiskomisjonile, linnades -
maksuinspektori kantseleisse.

Seaduse alusel on deklaratsiooni esitamisest vabad
need, kelle tulu ei kuulu maksustamisele T.M.S. § 2
alusel. Pääle selle võib Majandusminister vabastada

deklaratsiooni esitamisest mõnda maksumaksjate liiki, kelle tulu ei ületa seaduslikke mahaarvamisi.

Põllundusest saabuvat tulu võidakse jätta ülesse andmata. Sel puhul arvutatakse tulu keskmiste tulunormide alusel puhtakasurublade järgi. Keskmised tulu-normid igal aastal määrab kindlaks Vabariigi Valitsus. Peale tuludeklaratsiooni, mill esitab maksukohuslane, kogutakse andmeid ka kolmandailt. Majaomanikud kohustuvad esitama nimekirjad elanikkude kohta, kes elasid nende majas 15. detsembril. Nimekirjas tuleb ära märkida isiku teenistuskoh, tuluallikas, elukutse jne. Asutised, käitised, jne. kohustuvad esitama maksuametile andmeid selle kohta, kes nende juures on teeninud ja palju selle eest tulu saanud. Samuti tuleb tuludeklaratsioonis mainida kolmandaid, kellele maksukohuslane on midagi tasunud ja kuipalju.

Aruandvad ettevõtted kohustuvad ühes tuludeklaratsiooniga jaoskonnakomisjonile esitama: 1) täielise aruande, millest nähtub aruandeaasta alguse- ja lõpubilanss, kahjude ja kasude arve; 2) ära kirja protokollist, millega see kinnitatud ja ära kirja revisjonikomisjoni otsusest revideerimistulemuste kohta (T.M.S. § 42).

Kui vajalikud andmed maksustamiseks on kogutud, algab tuvastusmenetlus.

d) Tuvastusmenetlus.

Amundusmenetluse lõppedes algab tuvastusmenetlus. Siin enam andmeid ei koguta, vaid kogutud materjali alusel selgitatakse välja maksukohuslase konkreetne tulu. Just tuvastusmenetluse kestel selgitatakse, millised olid maksukohuslase tuluallikad, kuisuur on nendest saabunud tulu jne. Teiselt poolt selgitatakse milliseid seaduslikke mahaarvamisi tuleb teha maksukohuslase tulust. Vastavalt kujunenud tulule määratakse maks. Valla- ja alevi tuluhindamiskomisjonid vaatavad läbi, kas kõigi poolt on tuludeklaratsioonid esitatud. Eitaval korral läkitavad neile meeletuletused ning koostavad nimekirjad. Selle sooritanud, asuvad tulude hindamisele. Hindamisel nad võivad arvestada kõikide andmetega, mis neil on käepärast maksukohuslase tulu kohta. Hindamiskomisjonil ei ole vaja oma arvamust põhistada, sest komisjoni otsus ei evi normatiivset loomujoont, vaid on normivaba, konsultatiivne funktsioon.¹⁾

Maksukohuslaste nimekiri ühes komisjoni hinnanguga pannakse välja valla- või alevivalitsuses 1-15.apr. Igaüks, kes leiab, et tema tulu pole õieti määratud, võib teha nimekirja märkusi. Nimekirjad koos märkus-

1) Võrdle Riigikohtu adm. osak. otsus nr.63 ja 64 1927.a.

tega ja muu materjaliga saadab hindekomisjon 20.apr. jaoskonna komisjonile. Viimane vaatab materjali läbi ja teeb maksustamiskorralduse. Jaoskonnakomisjon pole seotud hindekomisjoni seisukohtadega, vaid teeb otsuse kõigi andmete alusel, mis komisjonil on kasutada.

Jaoskonnakomisjon võib isiku tulu selgitamiseks välja nõuda raamatuid, üle kuulata tunnistajaid ja asjatundjaid.

Maksustamismenetlus on kinnine. Maksukohuslast sinna välja ei kutsuta. Kuid sellepärast nõuab seadus, et maksustamisel arvestatakse mõlemapoolse huvidega võrdselt. Kui maksukohuslane soovib maksustamisel esineda seletusega, pole seaduslikku alust seda tal keelata.

Peaks tuvastamisel selguma, et materjal on puudulik, võidakse asja arutamine edasi lükata ja koguda täiendavaid andmeid.

Materjali käsitamisel ja tulu hindamisel peab komisjon talitama objektiivselt. Ei tohi maksustamisel tulu hindamine põhineda üksnes komisjoni arvamisel. Kui tuludeklaratsioonis esinevad vead, tuleb sellega arvestada. Ei või maksukomisjon määrata suuremat maksu kui asioludest ilmneb sel põhjusel, et maksukohuslane on oma tulu eksikombel suuremana declareerinud. Tulu võetakse kokku kõikidest allikatest, asugu need ükskõik kus kohal. Ei saa olla isikul ühel ja samal ajal mitu tulu ja mitu tulumaksu. Saab

vastane või niivõrd suure, et seda on võinud teosta-
olla vaid üks tulu, mis võib saabunud olla küll mitmest
allikast.

e) Otsustusmenetlus.

Kui tuvastusmenetlusel on selgitatud kõik vajali-
kud eeldused maksustamiseks, järgneb otsustusmenetlus.
Otsustusmenetlusel tehakse maksustamiskorraldus. Tu-
lumaksukohustus tekkitab sellest momendist, kui jaos-
konna komisjon konstateerib ametlikult maksuolma esil-
dumist maksukohuslase suhtes.

Maksustamiskorraldis tulumaksu juures peab sisal-
dama asutise nime, kes maksu määras, maksumääramise
aega, tulusummat, seaduslikke mahaarvamisi, maksusta-
misele kuuluvat tulu ja maksusuurust. Peale selle
mainitakse kaebekorda maksustamiskorraldustele.

Maksukorraldis evib materjaalset õigusjõudu nii
maksustajale kui ka maksukohuslasele sellest momen-
dist, kui see on kätte antud viimasele. Sellest ala-
tes ei saa enam seda parandada ega täiendada, olgu
vast tehniliste vigade parandamine, sisulisi vigu
aga enam parandada ei saa.¹⁾

Maksudetalituse direktor kui järelvalveorgan saab
järelvalve korras ära muuta maksustamiskorraldust:

1) kui komisjon tegi otsuse seaduspäratu koosseisuga
või rikkus pädevust; 2) kui otsus on ilmselt seadus-

1) Administratiivmenetluse seadus § 86 RT 36,4,25.

vastane või niivõrd segane, et seda on võimatu teostada.¹⁾ Muudel juhtudel saadakse seda muuta üksnes vaide korras.

Kui tulumaksukomisjon leiab, et isikut on maksustatud väiksema summaga, ei saa määrata enam täiendavat maksu. Täiendava maksu määramine on mõeldav vaid siis, kui avanevad uued asiolud, mis maksumääramisel polnud teada. Uute asiolude ilmnemisel saadakse täiendavalt maksustada või maksust maha arvata üksnes niipalju, kui see on tingitud valest asiolust.²⁾ Ei saa uute asiolude ilmnemisel revideerimisele võtta tervet maksustamiskorraldust. Tagant järele maksustamist võidakse sooritada 5 aasta kestel. Sama aja vältel võib esineda vastava taotlusega ka maksukohuslane, kui ilmnend uued asiolud, mis näitavad^{et} isikule on määratud suurem maks, kui tegelikult oleks võidud määrata. Uute asiolude tõttu saadakse maksustamisel määrata üksnes maksu, mitte aga viivitusraha.

M.K.S. § 60 alusel peab komisjon maksustamiskorralduse tegema kõigi olevate andmete põhjal, arvestades ühevõrra mõlemapoolse huvidega. Tulu kindlaksmääramisel tuleb arvestada niihästi maksukohuslase enda teadaandeid kui ka kõiki teisi kogutud andmeid. Otsust tehes peab kaalutama, missugused andmed on tõenäolisemad, kas maksukohuslase või mujalt kogutud andmed. Vasta-

1) Administratiivmenetluse seadus § 88 RT 36,4,25.

2) Riigikohtu adm. osak. otsus nr.14,64,338 - 1937.a.

valt sellele tuleb neid kasutada maksustamiskorraldis-
te loomisel.¹⁾

Olles määranud maksud, saadab jaoskonna maksuko-
misjon kohalisse Eesti Panga osakonda maksukohuslas-
te nimekirja. Nende maksukohuslaste nimekiri, kes
elavad valla või alevi piires, saadetakse vastavale
valla- või alevivalitsusele. Maks tuleb tasuda kahes
osas 30 sept. ja 30. novembriks kas Eesti Panga osa-
konda, või valla- või alevivalitsusse.

Kõige õiguse-
sääri on tingitud, saaks pöörata kohtu poole, et ta-
tada rikutud õigusi. Seda õigust, mille alusel isik
võib pöörduda kohtu poole rikutud õiguste endistami-
seks, nimetame õiguskaitseks. Õiguskaitse on parata-
matu ning vältimatu iga riigi õiguskorras. Sõltu-
kus pole õiguskaitset, pole ka õiguskorda ega õigust,
on vaid moraalinormid, mis pole suhtelised inimeste
suhetevõrde.

Kõige õiguskaitse tuleb organiseerida nii, et ta
sundub tahta oma ülesannet. Selleks peab õiguskaitse
organid ühesse ühtlasele viima, et nad pole vähemasti
sõltuvuses selisest organist, kelle aktide andespära-
susse üle nad otsustavad. Õiguskaitse ei saa keegi-
rast pidada seda, kui pöördutakse aktide andespära-
või ta ülemuse poole, et revideerida akti. See on
vaid formaalne õiguskaitse, mitte ega õiguskaitse.

1) Võrdle Riigikohtu oadm. osak. otsus nr. 218 - 1930.a.

IV o s a.

§ 6. Õiguskaitse.

Kodanikkude õiguste kindlustamiseks on sellest vähe, et õigusnormidega näidatakse ainult kätte õigussfäär, milles ta võib teotseda oma suvangu kohaselt ja millesse ei tohi tungida ei kaaskodanikud ega ka riik. On vaja luua olukord, et isikul, kelle õigussfääri on tungitud, saaks pöörata kohtu poole, et taastada rikutud õigusi. Seda õigust, mille alusel isik võib pöörduda kohtu poole rikutud õiguste endistamiseks, nimetame õiguskaitseks. Õiguskaitse on paratamatu ning vältimata lüli riigi õiguskorras. Sääl, kus pole õiguskaitset, pole ka õiguskorda ega õigust, On vaid moraalinormid, mis pole suutelised lahendama eluvahekordi.

Kuid õiguskaitse tuleb organiseerida nii, et ta suudab täita oma ülesannet. Selleks peab õiguskaitse organid ülesse ehitama nii, et nad pole vähemaski sõltuvuses sellest organist, kelle aktide seaduspärasuse üle nad otsustavad. Õiguskaitseks ei saa seepärast pidada seda, kui pöördutakse aktiandja enda või ta ülemuse poole, et revideerida akti. See on vaid formaalne õiguskaitse, mitte aga sisuline.

a) Vaidemenetlus.

T.M.S. § 51 alusel on maksukohuslasele õigus esitada vaieet jaoskonna komisjonile, kui ta pole rahul komisjoni otsusega kas tulu hindamise või maksu määramise osas. Vaie tuleb esitada 1. augustiks. Kui maksukohuslasele saadetakse maksustamiskorraldus välja pärast 1. juulit, võib ta vaieet esitada 2 nädala kestel arvates maksulehe saamisest (T.M.S. § 59). On aga maksulehed välja saadetud enne 1. juulit, kuid maksukohuslane sai selle hiljem, kas elukoha muutmise tõttu või mõne muu asiolu pärast, on vaide esitamise tähtpäevaks ikka 1. august.¹⁾

Vaieet võib esitada kas maksukohuslane ise, maksutasumise eest vastutavad isikud või nende volinikud. Vaie tuleb esitada samale komisjonile, kelle korralduse vastu vaieeldakse. Ta peab olema kirjalik ning temast peab selguma, kes vaide esitanud, millise otsuse vastu vaieeldakse ja mida vaide esitaja palub (M.K.S. § 66).

Oma juriidiliselt loomult polegi vaieet jurisdiktsiooniline taotlus, kuna ta esitatakse samale organile, kes otsuse tegi. Vaide lahendamisel pole vaja toimida kohtupidamise korra järgi jne. Ta pakub maksukohuslasele vaid formaalset, mitte aga sisulist õiguskaitset. Vaide peamiseks sihiks on anda haldusorganile võimalust

1) Riigikoht adm. osak. otsus nr.68 - 1921 ja nr.282-1924.a.

end kontrollida. Kui maksu määranud organ leiab vaide arutamisel, et ta on eksinud, saab vea parandada ilma, et selleks oleks vaja teist organit tegevusse sundida. Leiab aga veiet lahendav asutis, et ta on õieti talitanud, jätab vaide lahendamata. Sel korral lahendab küsimuse juba jurisdiktsiooniline organ, kes pole mingisuguses sõltuvuses sellest organist, kelle akti ta lahendab.

Vaided on vabad tempelmaksust. Nende esitamisel on suspensiiivtoime maksustamiskorraldustele. Kuni vaiete lõpliku lahendamiseni peatab maksustamiskorralduse sooritamine (M.K.S. § 67). Ainult sel juhul, kui viivitamine võib muuta küsitavaks maksu sissenõudmise või raskendada seda, on vaide otsustajal õigus nõuda maksukohuslaselt kindlustuse esitamist. Kindlustusena võidakse kasutada kõiki neid vahendeid, mida tunneb eraõigus kindlustusvahenditena.¹⁾

Vaide otsustamisega tühistub endine otsus ning saabub uus. Sel viisil on täieline võimalus vigu parandada, mis tekkinud esialgses maksustamiskorralduses. Riigikohus, vaidemenetluse juriidilist loomu seletades, on asunud seisukohale, et see pole midagi muud kui vaid lüli maksustamismenetlusest.²⁾ Seepärast võidakse ülesse võtta ka uusi küsimusi. Seda seisukohta ei saa siiski õigeks pidada. Isikule määratud maksu ei tohiks

1) Riigikohtu adm. osak. otsus nr.354 - 1937.a.

2) Riigikohtu adm. osak.otsus nr.3 - 1937.a.

muidu suurendada kui vaid juhul, kui ilmnevad uued asiolud, mis seda tingivad.

b) Kaebemenetlus.

Kui maksukohuslane pole rahul otsusega, mis tehtud vaide puhul, võib ta esitada kaebe Maksupeakomiteele 2 nädali kestel arvates otsuse kättesaamisest.

Maksupeakomitee on juba jurisdiktsiooniline organ. Tema ülesandeks on vaid tegeleda sekundääraktidega. Maksupeakomitee asub majandusministeeriumi juures, kuid ei allu Majandusministrile. Ta koosneb alatistest ja ajutistest liiketest. Alatised liikmed määrab ametisse Vabariigi President juristide hulgast, kel vajalik vilumus (M.K.S. § 20). Komitee esimeheks on üks alaline liige, teine on esimehe asetäitja.

Ajutise liikmena kuulub Maksupeakomiteesse tulumaksjate esindaja, kes määratakse 2 aastaks.

Kaebused adresseeritakse Peakomitee nimele, kuid esitatakse vastava inspektori kaudu, kelle otsusele kaevatakse. Kaebe esitamisel pole enam suspensiiivtoimet otsusele, vaid seda võidakse sooritada. Kui maksukohuslane soovib, et otsuse sooritamine peatuks kuni kaebe lõpliku lahendamiseni, peab selleks esitama palve Maksudetalituse direktorile.

Kaebed esitab inspektor Maksupeakomiteele Maksudetalituse direktori kaudu.

Kaebuste arutamine Maksupeakomitees toimub peami-

selt nende sätete kohaselt, mis toodud M.K.S. Täiendusnormidena tuleb rakendamisele Administratiivkohtukord ja Tsiviilkohtupidamise seadus.

Peakomitees esinevad pooltena ühelt poolt maksudetalitus teiselt poolt maksukohuslane. Mõlemil neil on võrdsed õigused oma huvide kaitseks. Otsus tehakse häälteenamusega ning kuulutatakse avalikult, Peakomitee istungil.

Maksupeakomitee otsusele võivad mõlemad pooled esitada kaebusi Riigikohtule 1 kuu kestel arvates motiveeritud otsuse saabumisest. Kaebuste esitamine Riigikohtule ei seisata maksu sissenõudmist. Kui maksukohuslane seda soovib, peab paluma Riigikohtult, kel on õigus otsuse teostamist seistada. Maksudetalituse direktori kaevuse puhul jäävad ipso fakto seisma kindlustusvahendid, mis senini on rakendatud.

Riigikohus lahendab asja sisuliselt ja teeb uue otsuse, mis asendab Maksupeakomitee otsuse.